

Fas de trei ori in septimana: Mercuri-a, Vineri-a si Duminică, candu o căla in-
tréga, candu numai diumetate, adeca dupa
momentulu impregiarilor.

Pretulu de prenumeratiune:

<i>pentru Austria:</i>	
pe anu intregu	8 fl. v. a.
" diumetate de anu	4 " " "
" patrariu	2 " " "
<i>pentru Romani'a si strainetate:</i>	
pe anu intregu	16 fl. v. a.
" diumetate de anu	8 " " "
" patrariu " "	4 " " "

ALBINA.

Prenumeratiunile se facu la toti dd. corespun-
dinti a-i nostri, si d'adrepulu la Redactiune
Josefstadt, Langeasse Nr. 43, unde
sunt a se adresa si corespundintiele, ce pri-
vese Redactiunea, administratiunea seu spe-
ditur'a cate vor fi nefrancate, nu se vor primi,
era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuntie si alte comunicatiuni de in-
teresu privatu — se raspunde cate 7 cr. de
linie repetirile se facu cu protiu scadiutu.
Pretulu timbrului cate 30cr. pentru una data,
se antecipa.

Viena 17/29 augustu 1867.

Salisburgulu e si acum'a la ordinea
dilei, si se sustiene presupunerea ca Ma-
iestatea Sa francésca a voitu se engageze
Austri'a pentru infintierea unei confede-
ratiuni sudice nemtiesci sub presiedin-
tia ei. Daca asta presupunere e inteme-
iata, atunci Napoleone s'a ustanitu in-
daru, pentru ca nemtii nu voru se scie
de a don'a confederatiune (pentru care
s'a manifestatu pana acuma numai o a-
dresa privata a unoru cetatiani in Baden
catra Marele duce alu loru, si unu pro-
gramu alu unei foi bavarese ce aparu
mercuri) si tindu la unitatea loru natiu-
nale. La parere neci nemtiloru din Au-
stria nu li-e doru de reintrare in Germa-
ni'a, insi-si ori tacu cu totul despre pla-
nulu unei noue confederatiuni, ori lu re-
spingu numindu de iperaustrofili pre cei
ce ar pleda pentru elu.

Veri o aliantia ofensiva nu s'ar fi
potutu incheia, ar fi contra dorintiei tu-
turoru poporaloru din monarchia pentru
ca finantiele nu sunt in stare a mai su-
porta asemenea spese. Nu e recomanda-
bila tocm'a in epoc'a reconstituirei con-
stitutiunali a monarchiei, caci acesteia i
trebuesce pace pentru a se desvolta. Des-
clinitu n'ar veni la socotela dualismulu,
precum ni-a spus o unu diurnalu ungu-
rescu, aretandu ca veri care ar fi resul-
tatulu bataliei eventuale, n'ar fi favori-
toriu pentru unguri: daca ar invinge
Austri'a, s'ar incepe éra si gravitarea ca-
tra Viena, daca inse ar cadé, ar senti si
ungurii a caror'a sorte e legata de Au-
stria.

Din punctulu de vedere romanescu
vomu face numai o mica observatiune la
convenirea de Salisburg. Daca Maestatea
Sa francésca nu numai voiesce amicéti'a
cu Austri'a, ce si noi o dorimu, ci — pre-
cum se presupune din informatiunile ce-
rute despre cestiunea de constitutiune —
merge si mai departe pana a incuviintia
dualismulu in form'a si procedur'a ce a
luat'o de asta-iérna in coci, atunci Napo-
leone a incetatu a fi pentru indreptarea
natiunalitatiloru neindreptate, elu si-a
perdutu urm'a.

Altu obieptu in discussiunea publica
e astadi lucrarea delegatiuniloru. „Pesti
Napló“ avu dilele trecute o corespundin-
tia de langa Tis'a in care se dicea cum-
ca unu poporu, capace de vietia, nu-si
bate multu timp capulu cu ce se faca
cu nise detorfi contrase fora de invoi-
rea lui si parte spre apesarea lui. Credi-
tulu va reveni éra si delocu ce se va re-
stitui ordinea in finantie. Istori'a ne in-
vétia cumca poporale nu s'au inspaimen-
tatu a cultivá de nou locurile cariputienu
mai nainte fusesera devastate de rever-
sarea apelor, de cutremuru de pamentu
si altele.

In aceste cuvinte ale organulu un-
gurescu „Morgen Post“ vede o incur-
giare la bancrotu, unu suatu ce se dá
delegatiunei ungueresci venite la Viena
pentru ca cu delegatiunea nemtiesca se
imparta intre sine detoriele de statu si

sum'a speselor pentru afacerile comune.
Acestu organu nemtiescu eschiamu ca
asié respaltescu ungurii concessiunile
cele mari ce li-a facutu monarchia.

Credemu inse cumca cestiunea n'a
ajunsu inca la unu stadiu atatu de cri-
ticu. Dupa tote cele lalte informatiuni,
firulu care léga amendoué delegatiunile,
desi e suptire, totu nu e ruptu pana a-
cum'a si neci amenintia a se rumpe. Éra
daca vomu crede corespundintieloru din
„Pest. L.“ afacerea cestunata neci n'are
caracteru amenintiatoriu. Marturescu a-
ceste corespundintie cumca conferintiele
ce deputatiunile le avura sambeta si luni,
au reversatu multa lumina, éra acum fi-
indu Andrassy la Viena ministrii tienu
dese consilie si este sperantia ca tote
voru fi puse la cale buna, deci burs'a
n'avu cauza a fi atatu de alarmata. (Pre-
cum scimu, burs'a se alarmá chiaru pen-
tru ca negociatiunile sunt secrete, si nu
póte avé spre orientare veri o busola.)

Totu asié se pronuncia si „Debatte“
— care aprópe de delegatiunea ungu-
résca — polemisanu in nr. de joi con-
tra „Presei noue“ care invinuse pre un-
guri ca tindu a bancrotá.

Acésta stare nesecura nu va poté
durá lungu timp, caci curiositatea si in-
teresulu publicu ascépta cu multa incor-
dare se véda ce coróna va pune sistemii
sale dualismulu germano-ungurescu. —

In Romani'a noulu cabinetu inca nu
s'a compusu, éra adresele catra M. Sa
Domnitorulu in favórea ministeriulu
Ionu Brateanu se inmultiescu fórté, a-
jungu de pretotindene ca dovedi necon-
testabile ca Brateanulu a fostu cu totul
devotatu missiunei sale, a lucratu multu
si bine, de aceea repasirea lui tiér'a in-
tréga ar privi-o cu dorere. —

Din strainetate se anuncia ca res-
col'a spaniola gasesce buna primire si la
poporulu ruralu din acea tiéra, dar nu
se póte sci cu securitate catu s'a estinsu
caci scirile se falsifica de cei ce au inte-
resu spre acést'a. Atat'a se scie ca forta-
réti'a de Saragossa e in man'a rescolati-
loru, predata de buna voia de catra os-
tasii regesci.

Aliantia romano-unguresca.

„Debatte“ organulu aristocratiei conser-
vative ungueresci, redigiatu aici in Viena in
limb'a nemtiesca sub directiunea cunoscutulu
nostru compatriotu ovreu Moritz Gans creatu
nobile de curundu cu predicatulu „de Ludasi“,
in nr. de mercuri tratéza intr'unu lungu articlu
despre romani si desclinitu despre Romani'a,
apoi conchide la necesitatea unei aliantie un-
garo-romanesce.

Compatriotulu nostru ovreu e omu de
miratu in manierele sale. Chiaru in articulu
unde ne invita la aliantia, ne batjocuresce mai
antaiu. Bagu de séma acelu luminatu domnu
redactoru traiesce in credintia cumca aliantiele
se castiga cu batjocure. Asié dice despre Ro-
mani'a ca e o tiéra carea nu mai are pace, desi
Europ'a i-a datu totu ce a pretinsu, i-a datu li-
bertate si nedependintia: aeru si lumina, —
totusi nu se liniscesce, neci troncu neci consti-
tutiune neci ministeriu nu potu prinde rade-
cine, caci principiile sunt false si parerile rata-
cite, éra poporulu e unu materialu nefolosibilu
defelu (total unbrauchbar), aréta periculu pan-

slavismulu si se nu créda romani ca senguri
se vor poté opune, deci se se alieze cu magiarii
caci la din contra magiarii vor luá „nise me-
suré pentru romani din Ungari'a, cari nu vor
fi in folosulu acestor'a,“ apoi conchide ca „in
contielegerea cu Ungari'a zace garanti'a secura
pentru desvoltarea natiunala a principatoru
dunarene.“

Ce mai maniere! amenintia cu „mesure“
pre romani din Ungari'a daca cabinetulu de
Bucuresci nu va voi aliantia! Dsa nu ni spune
ce felu de sinceritate si prin urmare ce dura-
bilitate ar contiené aliantia castigata cu ame-
nintiare? Dar apoi de ce se fimu noi respun-
datori pentru politic'a cabinetulu Bucuresci-
loru, au nu voi insi-ve ne-ati invinui si recri-
miná daca amu avé solidaritate in politica cu
fratii nostri de preste Carpati? Au nu ne in-
negriti voi fora intrerupere chiaru din caus'a
acestei solidaritati presupusa de voi cu nedrep-
tulu si fora de temeiu?!

Romanulu are unu proverbiiu moscenitu
de la strabunii sei in care dice: vulpea schimba
perulu dar nu datin'a. In tocm'a e intre altele
si cu ovreulu, elu schimba ocupatiunea dar nu
datin'a, si de aceea vedemu pe d. Moritz ca ne
batjocoresce apoi ni cere aliantia, invoierea de
tergu, elu adeca lucra casti conatiunali sei dela
comerciu, batjocorescu negociulu ce vreu se-lu
cumpere, apoi incepu a se terguí. Nu ne in-
doimu ca multi din oo. nostri cetitori vor fi
avutu curiositatea macaru odata a privi cum se
terguescu cutare ovreu pentru atare pele de
iepure cu veri unu tieranu romanu. Mai antaiu
ovreulu ie pelea a mana, carnesce nasulu in
semnu de desplacere, apoi incepe: ca nu-o de
tréba, n'ai grigito, tota e gaurita de molii, i
cade perulu scl. numai dupa multe asemenea bat-
jocore intréba: dar ce ceri pentru pele romane,
se terguim! — Ei bine dle de la „Debatte“,
se póte ca batjocurile premergatorie sunt medi-
lócé bune pentru conatiunali dale de la ter-
gulu de pei, dar sunt medilócé tocm'a contrarie
daca voimu se ne terguimu pentru aliantie,
caci aci nu batjocurile trebue se premerga, ci
recunóscerea sincera si intielépta a intereselor
si meriteloru ambelor parti contrahente. In
modulu acést'a s'au negociatu purure aliantie,
demonstrandu solidaritatea intereselor ambelor
parti, precum ne potemu convinge din multe
opuri clasice in asta privintia inca de prin se-
celele trecute, si cari traiescu pana astadi si vor
mai traí pana ce limbele si sciintiele de specia-
litate vor avé literature.

Noi romani amu fostu purure pentru o
aliantia cu elementulu magiaru, caci la acést'a
ne indémna pusetiunea topografica si cercustan-
ti'a ca suntemu incunjurati de eleminte cetero-
gene. Pana acum inse amu avutu purure nenor-
ocirea a nu fi preceptu de catra fratii magiari.
Nu ne preceptu ei neci acum'a daca credu cum-
ca aliantia romanulu o potu castiga cu „ame-
nintiare“ cu „sil'a“. In Transilvani'a fratii
magiari facu uniune fora d'a ascultá adeverat'a
voce a poporulu romanu, ei impununi uniunea,
dar noi detorimu amórei patriotice a li o spune:
fratii magiari, nu vo amagiti a crede ca prin a-
cést'a ati fi facutu veri o aliantia cu poporulu
romanu din Transilvani'a. — Neci aliantia ro-
maniloru din Ungari'a si Banatu nu e de casti-
gatu cu sil'a, cu amenintiare ori cu impunerea.
Ni poteti impune proieptulu de lege alu sub-
comisiunei dietali in caus'a natiunalitatiloru,
daca inse voiti aliantia nóstra, atunci primiti
proieptulu ce l'au gatitu deputatii nostri.

Trebuesce dara pentru aliantia romano-
unguresca ca ungurii se renuncie la credintia
loru de astadi a castiga aliantie cu sil'a. Noi
romani nu precepemu altminte conceptulu de
aliantia de catu pre bazele de dreptate si de
fratietate. Pana candu inse limb'a magiara apé-
sa limb'a romanésca, pana atunci nu e fra-
tietate si prin urmare nu póte fi vorba neci
e cu potintia veri o aliantia intre apesatori
si apesatu. Noi vremu dreptate si fratie-
tate, pre acestea basamu pretensiunile nóstre

natiunali, de la cari nu potemu repasi caci si
noi avemu demnitatea nóstra, convingerea in-
tereselor nóstre, si e lungu timpulu de candu
a diu unu barbatu alu nostru: Astadi foma-
nulu are consciintia sa natiunala, si se fimu
securi ca elu neci candu nu va senti fericeire ca
i se iérta a sarutá talpa piciorulu ce i-a cal-
catu grumadii.

Repetimu: aliantia fora fratietate neci ni
potemu intipui, neci voimu a ne dejosí s'o in-
vetiamu!

Studie politico-etnografice.

Nu e lungu sirulu aniloru de candu Ro-
mani'a si-are libertatile sale constitutiunali, si
societatea romana au ajunsu degiá unu gradu
naltu de maturitate in folosirea acelor liber-
tati; acést'a ne indreptatesce a sperá si sosirea
gradulu supremu. Pentru asertiunea nóstra e
dovéda societatea literaria. Inimioi straini
asceptau cu nerabdare momentulu in care unu
membru séu altulu va scapá pronunsierea veri
unui cuventu de la care ei si-ar poté luá ansa
a ne incarca cu insulte si batjocori in fati'a
Europei. Membrii inse sciura observá atat'a
tactu, in catu strainii se vediura insielati in as-
ceptarile loru. Cu tote acestea, ca se nu lipsésca
batjocurile a supra romaniloru, fora de cari
batjocure diaristic'a nemtiesca de Viena nu se
sente deplinu sanetósa — se puse ea, acésta
diaristica, se faca studie politico-etnografice a
supra poporulu romanu. Asemene studie con-
tiene „Die Presse“ de marti sér'a, careia des-
place multu constitutiunea Romaniei, desclinitu
acea despusetiune care nu iérta colonisatiune
straina pe teritoriulu romanu (bagu de séma
corespundintele din Iasi a numitulu diariu ar
dorí se infintieze o colonia ovreesca) si de a-
céea imputa cumca romani de astadi posedu
numai vitiele (pecatele) strabuniloru romani
dar nu si virtutile loru. — Catu e pentru noi,
putienu ni póte pasá de modulu in care ne va
studia diaristic'a nemtiesca, observámu numai
ca precum ne va studia asié ne va cunóscé, asié
va luá folosulu noscointieloru. De la majorita-
tea diaristicii de astadi din Vien'a, credemu ca
nu ascépta laude neci guvernulu romanu neci
societatea literaria. Bunulu Ddiu se si ferésca
de asemenea laude pre ambii acesti factori, caci
acestea i-ar compromite fórté in ochii natiunei
romane. Daca te lauda veri unu contrariu, tre-
bue se te inspaimenti pururea si se recugeti se-
riosu nu cumva ai smintitu ceva.

Pre candu suntemu atatu de indiferenti
fatia cu parerile contrariloru cari inchidu ochii
candu li se aprinde lumin'a si apoi se vaieta ca
nu vedu, — pre atunci trebue se ne supere
daca vedemu chiaru cate in o fóia romanésca
de preste Carpati scrupuli politici contra pro-
cedurei observate la societatea literaria. Aseme-
ne foi ducu pruritulu de opusetiune pana la ri-
diculositate, facendu-se mai scrupulose de catu
cele straine, nisundu a dá colóre politica si so-
cietatei literarie, casi oum gramatic'a romanésca
inca ar trebui se aléga intre partite politice,
daca vre se fie de partit'a albiloruséu a rosii-
loru, si se aléga acum'a pre candu aceste dóue
partite neci mai existu ca alta data.

Societatea literaria.

*Discursulu rostitu de d. T. Cipariu in
siedintia din 6 augustu.*

Domnii miei! Dupa una insarcinare ono-
rabile din partea Societatii literaria, venitu a-
cum a dóua óra se cuventezu inaintea dvóstre,
si anca de unu obiectu atatu de momentosu, si
pentru care s'ar cere unu timpulu mai indelun-
gatu de preparatiune, pentru a se poté tratá
cu tota esáctitatea, catu, daca nu asi sperá si a-
cumu in indulgentia dvóstre, in adeveru nu asi
fi utezatu se acseptezu acea insarcinare, ori catu
de onorifica este pentru mine.

De aceea speru, ca voiu fi scusat, daca

numai in generalo, si fara citatiuni sciintifice, me voiu incerca, se dau una mica si scurta deliniatiune a obiectului, cu care fui insarcinat, adeca istoria limbii romanesei.

Este naturale, ca nu numai istoria in genere, dar si istoria in specie, care are mai multe rami, se incepa una data cu existinta natiunale a fiacarui poporu, cu atatu mai vertosu istoria limbii, fiindu ca in vietia unui poporu potu forte multe se lipsesca la inceputu: cultur'a, industri'a, sciintia, arti, si altele, daru limb'a nu pote se lipsesca nici unui poporu; ea se nasce una data cu elu, cresce si se desvolta, infloresce si se vestediesce, imbetranesce si more una data cu poporul. Tote evenemintele, cate trecu peste vietia unui poporu, tote imbunatatirile si calamitatiile, ce intempina una natiune, tote fasile prin cari trece, — tote se reverasa asupra limbii acelu poporu, acelei natiuni.

Dar anca, cu catu unu poporu este mai vechiu, cu catu suferintiele lui au fostu mai multe si mai indelungate; cu catu impregiurabile, in cari s'au aflatu, au fostu mai variabili, — cu atatu a fostu si impresiunea acestoru momente mai mare, mai adanca, mai variabile.

Dar anca, si candu ap'a stagnesca, si candu unu poporu ar petrece in tota tranqilitate si paciurea, ca ap'a ce stagnesca, — totu nu pote se fie aparata de oresi-care schimbare si strafomare, carea une ori, mai alesu daca tiene timpu mai indelungatu, trece chiaru in coruptiune.

Din aste consideratiuni, domnii mei, daca noi suntemu Romani, adeverati, era nu unu amestecu de glote straine dupa originea loru, daca suntemu ceea ce simtumu cu totii, ceea ce ne areta tote urmele si monumintele autentice si necontestabili, — si daca nu suntemu ceea ce voru si dorescu inimicii nostri se fimu, atunci istoria limbii romane este una istoria forte lunga, istoria ce cuprinde apröpe de 2000 de ani, istoria interesante, istoria demna din totu punctulu de vedere, de a fi studiata prin tote fasile, evenemintele, impregiurabile, prin cari a trecut, si a cautatu se treca, impreuna cu natiunea, careia i-a fostu interpreta cugeteloru, bucuriei si dureriloru sale, in carea mamele au cantatu la leganelu scumpeloru sale surcele, in carea s'au cantatu imenecele si baladele, faptele eroice ale braviloru aperiatori ai patriei, si in carea ficelle plangu pre dulcii loru parinti la diu'a cea din urma de despartire.

Potut'a traf Romanulu fara limb'a si dacu Romanulu e Romanu si nu Dacu, dacu elementulu lui e Romanu si nu schian, potut'a se vorbesca candu-va in alta limba decatu in limb'a romana?

Inimicii nationalitatei romane au venitu pana a ni calca si cele mai sacre proprietati, antaiu originea romana, apoi si insasi limb'a. Ei nu potu combina cu trecutulu si cu presentele loru, cum se mai esiate astadi una adeverata descendintia romana in partile orientelii. Au peritu dacii, gotii, hunii, avarii, si tote cate alte popore obscure si barbare, cari nu au lasatu dupa sine, de catu ruine si unu nume de blastemu, cari in aste parti, ca si aiurea, nu au facutu alta de catu au stinsu civilizatiunea, ce o propagase elementulu latinu, — perira tote cu sunetu si fara sunetu, — era elementulu romanu totu se mai esiate pina astadi? Se pote? — Nu, dicu ei, nu se pote, nega cu obstinatiune, inchidu ochii se nu veda, si-si astupa urechiele se nu auda adeverulu.

Noi, cu elementulu nostru romanu, cu limb'a romana, suntemu una enigma neexplicabile inaintea mintei loru. Nu ca dora nu ar putu se o esplice, — atat'a ignorantia nu voiu, nu pociu a presupune, ci pentru ca nu voru se o esplice, pentru ca nu voru se admitta explicatiunea naturale, care decurge din studiulu fapteloru, documinteloru si alu limbii, pentru ca nu decure, dupa cum ar dorí anim'a loru.

Si atunci existinta nostra, in totu respectulu, remane neexplicata, enigma. Ci se-i lasamu, domnii mei, se abundeze in sensulu loru, se ne mangaiamu, ca dacu avemu inimicii multi, inimicii nationali si persone inemice, dacu avemu si amici anca si mai multi, natiuni si individi, pre cari nu i-au orbitu si nu i-au potutu orbi sentieminte invidiose, ci recunoscu adeverulu, soiu se esplice enigm'a nedecifrata a inimiciloru, si ni intindu man'a, dicendu-ne — frate!

Se lasamu pre inimicii si invidiosi, se se rostogolesca in enigmele loru, esplice-le, nu le esplice, ei si le-au facutu, ei se le desode, e

treb'a loru, noi avemu alte trebi, cu cari se ne ocupamu.

Se trecemu dar mai in colo la obiectulu limbii.

Se premitemu inse unele mominte istorice, cari potu se dee mai multa lumina consideratiuniloru nostre, si se incepemu cu ceva mai inainte de colonisarea Daciei cu Romanii.

Eutropiu ni spune, ca coloniile dacice s'au adusu din totu imperiulu romanu; va se dica, nu numai din Soma, nu numai din Italia, ci si din alte provincie romane, mai departate seu mai de apröpe.

Intre provinciile mai de apröpe, stau in lini'a prima: Mesia si Panonia, cari erau limitrofe Daciei, si cari suferisera mai multu de invasiunile Daciloru. In alta linia mai departe stau Tracia, Macedonia, Noriculu, Retia, si altele; in cari tote erau colonie romane, inca de mai indelungatu timpu, impreuna cu statiunile militare, cu castele de pe tarmurii Dunarif si legiunile aqulifere.

Aceste colonie erau romane, cu limb'a romana, — si dupa opiniunea mea ele au fostu antaiulu leganelu, de unde s'au luat colonistii Daciei, pre candu alte provincie mai departate numai mai tardfu si-au potutu tramite contingentulu loru.

De aci nesulu celu mai de apröpe intre Romanii de asta-di de dincöce si decindea de dunare. De aci si nesulu intru dialectulu macedono-romanu si dialectulu daco-romanu.

Dupa mine, fratii romani de peste dunare sunt de una parte succesorii vechiloru colonisti din Tracia si Macedonia, era de alta dependentii colonistiloru dacici, catu voru fi trecut prestu Dunare, sub Aurelianu seu sub altii. De aceea si limb'a acestoru din urma mai multu se tiene de dialectulu daco-romanu de catu de celu macedono-romanu.

(Va urmá.)

Literariu

Nascerea si latirea diurnalisticii politice.

(Continuare den nr. 90.)

Diariile cele mai vechi scoite se numiau: „The Scottish Mercury“ (nrulu I din 5 optobre 1643), „The Scotch Intelligencer“ (den 30 augustu 1643) si „The Scotch Dove“ (den 30 septembrie 1643). Acestea n'au existatu tempu indelungatu, si de aci vine ca „The Edinburgh Courant“ (de la 1705) este cea mai vechia foia a acestui regatu. Diariulu d'antaiu, iricu a fostu „Pue's Occurrences“ publicatu in Dublin la 1700, caci altulu mai anterioru ce se numia „Mercurius Britannicus“ apareu la 1644 in Bristol si la 1645 in Londra.

In Dania n'a domnit neci-odata libertate pentru diaristica, pana la anulu 1830; regimulu absolutistiu d'acolo cu intentiune a impededatu tot deun'a desvoltarea ei. Den diariulu celu mai vechiu, nemtiescu „Ordinarie Couranten“, intemeiatu la 1644, se pare ca nu mai esista neci o remasita, dacu bibliotec'a reg. den Copenhagen posiede unu esemplariu dentru unu diariu scrisu in poesia cu numele: „Dänische Mercur“ (den 1656—1677). Se cetia forte multu „De Wielandske extraordinäre Relationer“ ce a existatu de la noemvre 1720 pana in decembre 1748, mai existau inoa „Kjöbenhavn maanedlige Posttryttere“ (de la 1702—1769) si „Berlingske Stats Tidender eller Manneds Aviser“ care fu intemeiatu la 1747 si se sustiene inca si acum'a. La anulu 1823 se aflau in Dania (nesocotindu Schleswig-Holstein) 22 de foi tiparite, la 1828 erau degia 80 si la 1849 erau 95; intre acestea 36 politice, o inmultire ce da esplicare la sistemulu regimului ce se schimbese pe atunei. Pe posesiunile danice observamu „Kloster-Posten“, ultim'a foia politica la medianöpte se tiparia la Reykjavik in Island.

In Svedia se vede a fi fostu primulu diariu politicu: „Sanferdige nye Tijdhender ifra Narfö Befästning om thet narvarandes tisdand hoos Maschoviten then Rydsland, ankompne till Stockholm then 24 Jun. Ahr 1606“, in 4° firesce in sensulu „Diarielorü noue nemtiesci“, dacu de la 1645 apare regulatu „Ordinarie Post Tijdhender“ pana in anulu 1680; pe urma vine „Swensk Mercuries“ de la 1682 pana la 1701 etc. Desi existu de multu tempu libertatea de presa in Svedia si nu se arunca contributiune supra diarielorü, totusi numerulu loru nu e

pre mare; la 1801 erau 25, la 1821 48, la 1831 80, la 1841 112, la 1850 113 diarie felurite, dacu la 1858 scadiu numerulu loru erasi la 101 dintre cari 20 erau in Stockholm. Caracteristica dispuzetiune este in Svedia ca ficine pote intemeia diariu si are numai se oera permissiunea cancelariului de statu. Permissiunea se da numai de catu, dacu cane. pote tot odata se si suprima diariulu candu i se pare ca a calcatu legile sustatatorie in tiara; editoriulu inse are numai de catu se-si caute altu redactoru resp. si se schimbe titulu foiei, si pote continua. Asia a aparutu „Aftonblad“, foia cea mai plaouta in Svedia, dupa ce a fostu odata suprimata, ca alu doilea „Aftonblad“ etc. si la 1840 ajunsesse pana alu 18-lea „Aftonblad.“ Candu se facea escesu de presa redactiunea avea se se presente naintea unui juriu compusu den 9 persone, dacu condemnata potea fi o foia numai dacu $\frac{2}{3}$ de voturi den juriu erau contra ei. Nainte de mediulu seculului trecut nu existau diarie in Norvegia, la 1763 capeta Christina, la 1765 Bergen, si la 1767 capeta Drontheim, cate unulu; dacu de la 1833, de candu partia tieraniloru a inceputu lupt'a ei contra birocratiei, se nascu acolo presa adeveratu politica, care la 1840 numeru 24 diarie.

In Spania era numai unu diariu bunu, naintea revolutiunei den 1820; acest'a era: „Gazeta de Madrid“ ca adesea a fostu derisa pentru lips'a ei de adeveru, esista de la 1704. In anulu acest'a se nascu 25 de diurnale, nu erau tote politice, insa ele era si unu diariu pentru luptele cu taurii, si la 1822 se inmultira pana la 64; dacu reactiunea den 1823 incatusia presa cumplitu, si abi de la introducerea formei constitutiunale de guvernare den 1832 se tredi era den letargia ei de pana aci. La 1843 candu tier'a se rescola contra Espartero, erau in Madridu 65.000 abonati la foi politice, dacu delocu in anulu urmatoriu (1844), candu s'a restituitu pacea, scadiu numerulu loru pana la 22.000. La 1852 erau in Spania intraga 125, si la 1854 numai in Madridu 30 de foi politice cari nu aveau abonati anumiti ca in Germania si Francia, ci se vendeau cu numerulu, ca in Anglia.

In Portugalia esista „Gazeta de Lisboa“ inca den secululu trecut, ca foia oficiala, tiparindu-se in Lissabon; — caci „Historia annual chronologica e politica de mundo“ — ce a intemeiatu Jose Freire Montaröyo Mascarenhas la 1 augustu 1715 si a continuat'o pana la 31 januariu 1760 — nu era diariu adeveratu. Turburarile politice desceptara si aici abi de la 1820 o vietia politica, asiä catu la 1823 numeru Lisabonu 9 diarie politice, inse la 1852 era-si erau in capitala numai 6 si 5 in Oporto.

In Italia au fostu numai diarie sciintifice pana la finea seculului 18. Cele d'antai foi politice erau scrie in limb'a franceza si inspirate de Napoleone, adeca: „Courrier de l'armée d'Italie ou le Patriote français à Milan par une société de republicains“ — de 1 Thermidor an V (1796) — 12 Frimaire VII, 248 numeri in 4° — si „La France vue de l'armée d'Italie... par Regnault de St. Jean d'Angely — Themidor an V (Ven demaire an VI, in 4°) ambele se publicau in Milano, pe urma veni „Journal Italien“ ca foia oficiala a regimulu Eugène Beauharnais (1814 respinsa prin „Gazette privilegiée de Milan“). la 1814 inse inceta activitatea politica a presei italiene si numai de candu Piu IX deveni papa se descepta si ea den letargia ei, in catu la 1856 in Italia intraga se tipariau 311 diarie, pana ce la 1836 erau numai 170 si la 1845 205 foi. De la 1859 s'a maritu forte numerulu loru, dacu dlu Hatinu nu a fostu in stare se-si procure insemnare acurata despre latirea presenta a presei italiene. Trebuie se se mai amintesca ca o democrata fanatica, Eleonora Pimentel, a redigatu la 1789 unu „Moniteur republicain“, in Neapole, dacu curundu platü cutezarea ei cu vietia, perindu se siafotu.

Diurnalismulu in Svitiara este forte tineru; la inceputu se multumiau numai cu retiparierea diarielorü din Olandia, imprimandu-le numai titulu natiunale d. e. „Gazette de Berne“; dacu cele mai vechi foi adeverate din Svitiara suntu numai „Mercur Suisse“ ori „Nouveliste Suisse“ si „Journal Helvétique“ de la 1732—1782, si inca „Nouveau journal de littérature et de politique de l'Europe et surtout de la Suisse“, 1784, ambele se tipariau in Neuchatela. Abiä in secululu presinte se pote areta in Svitiara ca desvoltandu-se cultur'a politica s'a desvoltatu si diaristica; la 1851 erau de tote 204

foi, (152 nemtiesci, 46 franceze, 5 italianesci si 1 romana), la 1857 238, la 1862 erau chiar 300, intre cari 78 franceze, nesocotindu unu numeru mare de diarie straine: din Anglia, Francia, Spania, Germania si Sardinia.

In Rusia a intemeiatu Petru celu Mare primulu diariu, printru unu ucasu dentru 16-a decembre 1702, dacu acela se cunoäce numai in decursu de unu anu (1703) si numerulu celu mai vechiu aceluia se dateza cu 2 januariu den acela-si anu. De öra-ee abi se mai affa 2—3 numeri completi den elu, a facutu bibliotec'a imperatesca — cu ocaziunea jubileului universitatii din Mosca, intemeiatu de imperatesa Elisabetha — se se retiparesca unu facsimile acuratu de la acestu diariu primu alu Rusiei (52 numeri, in o legatura 8° de 262 pag.) procurandu anumitu spre acestu scopu litere slavöne de cele vechi. Foia de acum den Moscova, ce se cestesce multu, nu este mai vechia de catu den 1756 ori 1766, foia „St. Petersburger Hofzeitung“ inse se dateza de la 1708 (nu 1718) si asemenea este creata de Petru celu Mare. Din anulu 1755 pana la 1814 au existatu in Rusia 130 de foi felurite, dacu in anulu numitu la urma mai traiau numai 5 den ele, la 1819 erau vreo 15, intre cari erau 10 foi guvernamentale, la 1848 se numerau 154, si la 1858 179 de foi rusesci, dintre cari numai 132 apareau in limb'a rusesca. „Moniteur“ ulu rusescu se scrie in limb'a franceza, si porta titulu: „Journal de St. Pétersbourg“ (de la januariu 1825), dupa ce mai nainte se numia „Journal de Nord“ si (de la 1813) pe urma „Conservateur impartial“. Polonia avea la 1821 24 de diurnale si la 1830 avea chiar 49, dacu de candu s'a sugrumatu revolutiunea a scadiutu forte tare numerulu loru, caci la 1865 aparoau in Varsovia abi 7 foi politice. In Finia unde Lizelius la 1777 a intemeiatu — numai pentru tempu scurtu — diariulu d'antaiu, au aparutu la 1863 32 de diarie; dintre acestea 14 in limba svedica si 2 in cea finiana.

In asiä numite provincie dunarene, ale Moldovei si Romaniei se dateza diaristica abiä cam de la 1835, candu poetulu Ioane Eliade a intemeiatu foia sa „Curierulu romanescu“ si I. Assachi pe „Albina romanescu“. La acestea se mai adause in 1840 foia guvernamentala: „Vestitoriulu romanescu“. Se desvoltu inse forte tare diaristica romana de la 1848 si 1858 in cöce candu „Romanulu“ lui C. A. Rosetti representu partia ultraliberala era „Nationalulu“ dlu B. Boerescu elementulu moderatu liberalu, facendu ambele foi influintia imensa supra eveniminteloru den 1857 si 1859. De la detronarea fostulu Domnitoriu Cusa, a dobanditu presa Romaniei libertate completa, dacu cu tote acestea numerulu diarielorü d'acolo putienu s'a maritu. La 1865 aparoau in Bucuresci 4, in Iasi 2 foi politice.

(Va urmá.)

*) Luminatulu literatu nemtiu istoriculu aci inceputulu diaristicii politice la tote poporale, facu onore si romaniloru, dorere numai ca a fostu reu informatu despre inceputulu foiloru nostre periodice, si cauta se citamu aci d'in „Dacia literara“ sub redactia lui M. Cogalnicianu, edit'a a döua, Iasi 1859, unde la pagina 223 se afla urmatöriele: D. Eliade ni areta ca „Curierulu romanescu“ a inceputu a se publica la 10 april 1829, era „Albina romanescu“ la 1 iunie 1829... Asemene totu dupa Curieru inscintiamu ca cea antaia foia romanescu a fostu fam'a Lipsö, care la 1828 a esitu in Lipsö in vrö cateva numere sub redactia repositului C. Rosetti. — Precum scimu „Curierulu“ a fostu in Muntönia sub redactia lui Eliade, era „Albina rom.“ in Moldova sub alui Assachi. Dupa aceste döue, au aparutu mai multe. Totu in „Dacia lit.“ se dice la introducere: La anulu 1817 d. Racocea c. c. translatoru romanescu in Lemberg publicu prospectulu unei foi periodice ce era se esa pentru antaia-si data in limb'a romanescu. Planulu seu nu se potü aduce in implinire. La anulu 1822 d. Z. Caralechi, in Buda, cercu pentru a döua öra e asemene intreprenderu, dar si acest'a fu indaru... „Unu d. literatu din fost'a Moldova ni se declaru ca spära a constatu cumca lui Racocea i-ar fi succesu in catva. De va fi ceva, nu vomu lipsi a incunoscentia. Red.

Vienna, 29 augustu. Burs'a de öbör de la 28 l. c. Imprumutele de statu cu 5% 52.50, —52.60. Obleg. desarcinarii d' pamentu ung. 70.—, —70.25; transilv. 63.50 64.50; Ban. temes. 67.—, —67.50; bucovin. 64.00,—65.00; Galbenulu 5.94—5.96; Napoleondori 9.96—9.97; Imper. rusesci 10.22, 10.25; Argintulu 122.25—122.75.